

Handläggare
Peter Alexanderson
Telefon: 08-508 33 714**Till**
Utbildningsnämnden
2021-06-17

Krav för bilar i upphandling av transporttjänster i Stockholms stad

Remiss från kommunstyrelsen, dnr KS 2021/436

Förvaltningens förslag till beslut

1. Utbildningsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart

Lena Holmdal
UtbildningsdirektörMalin Eriksson
Avdelningschef

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har skickat förslag till upphandlingskrav för bilar när staden upphandlar transporttjänster, även när den ingår som del i annan upphandling, på remiss till utbildningsnämnden. Kraven är uppdelade i tre nivåer och kan sammanfattas:

- Spjutspets – omfattar elbilar och bränslecells-bilar.
- Avancerad – omfattar etanol-, gas- och laddhybridfordon.
- Bas – omfattar fordon godkända för HVO (hydrerad vegetabilisk olja och animaliska fetter som kan användas som drivmedel) och snåla bensin- och dieselfordon.

I första hand ska krav ställas enligt spjutspets och avancerad. I ett övergångsskede kan fordon som uppfyller basnivån användas, men nyanskaffningar ska då vara fordon som uppfyller spjutspets eller avancerad. Basnivån används när andra alternativ inte är tekniskt eller kommersiellt möjliga och sätter en gräns för vad som kan accepteras.

Förvaltningen ser positivt på de nya upphandlingskraven för bilar i transporttjänster. Kraven är tydliga och det finns struktur i hur kraven ska ställas i upphandlingarna och avtalsuppföljning av kraven i de färdiga upphandlingarna.

Utbildningsnämndens kostnader för persontransportsentreprenader är betydande. För att inte kostnaderna för det ska öka alltför mycket bör förutsättningarna om endast fordon som uppfyller basnivån ska upphandlas behöva vara konkretare, så att det blir tydligt när undantaget att endast ställa baskraven går att tillämpa.

Förvaltningen föreslår att utbildningsnämnden beslutar att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Bakgrund/ärendet

Miljöförvaltningen har tagit fram förslag till upphandlingskrav för bilar för att använda i stadens upphandlingar. Kommunstyrelsen har skickat förslaget på remiss till utbildningsnämnden.

- Upphandlingskrav för bilar föreslås i tre nivåer: bas, avancerad och spjutspets.
- Nämnderna föreslås att i sina upphandlingar alltid använda avancerad eller spjutspets som utgångspunkt. Det är möjligt att laborera med olika procentsatser av dessa beroende på upphandlingsområde och marknad. Nivån bas får endast användas när andra alternativ inte är tekniskt eller kommersiellt möjliga.
- Stockholms Stadshus AB föreslås att uppmana samtliga bolag att i upphandling som innefattar transporter använda de nya kraven i sina upphandlingar enligt prioriteringsordning ovan. Stadens nämnder och bolag ska använda kraven i alla upphandlingar där det bedöms vara tillämpligt.

Miljöförvaltningen föreslår krav enligt följande:

Spjutspets:

- Fordon godkända för el (endast elfordon och bränslecellsfordon utan förbränningsmotor, det vill säga ej laddhybrider och elhybrider) enligt Transportstyrelsens vägtrafikregister.
- Alla fordon ska dessutom klara Euro 6 eller bättre.

Avancerad:

- Fordon som uppfyller kriterierna för klimatbonusbilar enligt 5 § i förordning (2017:1334) om klimatbonusbilar eller,
- Fordon som kan drivas med fordonsgas, etanol eller andra gaser än gasol med skattegrundande utsläppsvärde om högst 190 gram koldioxid per kilometer (WLTP), enligt

Transportstyrelsens vägtrafikregister. Krav på att fordonen tankar och kör på det förnybara drivmedlet till hög andel.

- Alla fordon ska dessutom klara Euro 6 eller bättre.

Baskrav:

- Fordon som har en utsläppsnivå som inte är behäftad med malus enligt vägtrafikskattelagen eller
- Fordon som enligt uppgifter i Transportstyrelsens vägtrafikregister har ett skattegrundande utsläppsvärde (WLTP) på högst 150 gram koldioxid per kilometer enligt WLTP om fordonet är godkänt av fordonstillverkaren för HVO100 (hydrerad vegetabilisk olja och animaliska fetter som kan användas som drivmedel). Krav på att fordon godkända för HVO100 tankar och kör på HVO100 till hög andel.
- Alla fordon ska dessutom klara Euro 6 eller bättre.
- Lätta lastbilar upp till 3,5 ton och minibussar (fem till åtta sittplatser utöver förarplatsen) ska enligt uppgifter i Transportstyrelsens vägtrafikregister ha ett maximalt skattegrundande utsläppsvärde (WLTP) enligt något av följande alternativ:
 - 215 gram koldioxid per kilometer,
 - 230 gram koldioxid per kilometer, om fordonet är godkänt av fordonstillverkaren för HVO100 eller annat biodrivmedel (utöver fordonsgas, etanol eller annan gas än gasol), eller
 - 290 gram koldioxid per kilometer, om fordonet är godkänt för fordonsgas, etanol, eller annan gas än gasol.
- Krav på att fordonen tankar och kör på det förnybara drivmedlet till hög andel.
- Alla fordon ska dessutom klara Euro 6 eller bättre.

Dessa upphandlingskrav ska ersätta Stockholms stads tidigare miljöbilsdefinition.

Miljöförvaltningen föreslår upphandlingsriktlinjer i tre nivåer. Sammanfattningsvis och något förenklat, innebär nivåerna:

- Spjutspets – elbilar och bränslecells-bilar.
- Avancerad – etanol-, gas- och laddhybridfordon.
- Bas – fordon godkända för HVO och snåla bensin- och dieselfordon.

Det är ofta inte möjligt att kräva spjutspets eller avancerad nivå för alla fordon redan från avtalsstart, men nyansskaffningar under avtalsperioden bör vara de två högsta nivåerna. Basnivån används

när andra alternativ inte är tekniskt eller kommersiellt möjliga och sätter en gräns för vad som kan accepteras.

Nämnderna föreslår att alltid använda avancerad eller spjutspets som utgångspunkt. Nivån bas kan användas parallellt med nivåerna avancerad och spjutspets. I en upphandling kan man kräva att en viss andel av fordonen ska klara spjutspets, en viss andel avancerad och resterande bas. Procentsatserna kan variera med hänsyn till upphandling och hur marknaden ser ut inom respektive område. I bas tillåts fordon godkända för HVO. En upphandling med enbart nivå bas får endast användas när andra alternativ inte är tekniskt eller kommersiellt möjliga. Baskravet är att betrakta som ett golv för vad som lägst kan accepteras i en upphandling.

Stadens tidigare krav

Staden har under lång tid ställt krav på fordon och drivmedel i upphandlingar av varor och tjänster. Stadens tidigare miljöbilsdefinition innehöll tre upphandlingsnivåer som benämns bas, miljöbil och miljöbil spjutspets.

Rättsliga förutsättningar för att ställa miljökrav på transporter
Vid upphandling av transporttjänster finns idag möjlighet att ställa miljökrav på fordon. Från och med augusti år 2021 införs dessutom ett obligatorium att ställa miljökrav på fordon i vissa upphandlingar.

I konsultationen med Upphandlingsmyndigheten kring aktuellt tjänsteutlåtande framkommer att *hur stor del* av leverantörens transportuppdrag staden upphandlar i en aktuell upphandling är avgörande för hur höga kraven kan tillåtas vara. Detta kallas proportionalitetsprincipen och den innebär att krav och villkor ska vara rimliga i förhållande till vad som upphandlas.

Inom vissa områden där transporten är en väsentlig del av kontraktet och därmed innebär en betydande miljöpåverkan, är det fullt rimligt att ställa miljökrav på transporterna och entreprenadfordonen. Om däremot miljöpåverkan från transporter endast utgör en liten del av den totala miljöpåverkan, är det mer rimligt att ställa krav på upphandlingsföremålet (varan eller tjänsten som ska utföras). Ofta är det rimligt att ställa miljökrav på både upphandlingsföremålet och transporten av varan till köparen.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för ekonomi och styrning i samverkan med grundskoleavdelningen och gymnasieavdelningen.

Ärendet kommer att behandlas av den fackliga samverkansgruppen den 8 juni 2021. Funktionshinderrådet kommer att få möjlighet att behandla ärendet vid sammanträdet den 9 juni 2021.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen ser positivt på de nya upphandlingskraven för bilar i transporttjänster. Kraven är tydliga och det finns struktur i hur kraven ska ställas i upphandlingarna och avtalsuppföljning av kraven i de färdiga upphandlingarna.

Utbildningsnämndens kostnader för entreprenader för persontransporter, i huvudsak skolskjuts, var ungefär 290 miljoner kronor 2020. Kravställningen på de fordon som ska användas kommer att påverka kostnaden för tjänsten. Det finns i remissen ett undantag där endast baskraven på fordon i transporter behöver ställas. För att inte kostnaderna för persontransportsentreprenader ska öka alltför mycket bör förutsättningarna när endast baskraven ska ställas vara mer konkret formulerade än de är i förslaget: ”Basnivån används när andra alternativ inte är tekniskt eller kommersiellt möjliga och sätter en gräns för vad som kan accepteras.”

Förslag till beslut

Förvaltningen föreslår att utbildningsnämnden beslutar att godkänna och överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen. Beslutet justeras omedelbart med anledning av remissens svarstid.

Bilagor

1. Krav för bilar i upphandling av transporttjänster
2. Rättsliga förutsättningar att ställa miljökrav på transporter vid upphandling
3. Protokollsutdrag från miljö- och hälsoskyddsnämnden